

Kleine woordjes als smeermiddelen van de taal

Het Nederlands kent tientallen kleine, onopvallende woordjes (partikels): *wel, eens ('s), toch, dan, zelfs, alleen, ook, juist*. Het is moeilijk om een betekenis te omschrijven. Het is ook vaak niet duidelijk bij welk woord ze horen. Maar als ze ontbreken, kunnen er misverstanden ontstaan of kan de communicatie vastlopen.

Voorbeelden + betekenis

<i>zelfs, alleen, ook, juist, echt, niet eens</i>		
nadruk, op de voorgrond plaatsen	Peter valt <i>zelfs</i> bij Don Giovanni in slaap.	Heel ongebruikelijk om bij een opera in slaap te vallen. En zeker niet bij Don Giovanni.
	Jan valt <i>alleen</i> bij Don Giovanni in slaap.	
	Margaret valt <i>juist</i> in de trein in slaap.	
	Mijn zuster valt <i>ook</i> bij de house muziek in slaap.	
	Meisjes weten <i>niet eens</i> wat voetballen is.	
<i>al, nog, pas, weer, (niet) meer.</i>		
nadruk op tijd	Carla woont <i>niet meer</i> in Kongo.	
	Yasmin woont <i>niet</i> in Kongo.	
	Xavier woont <i>nog maar pas</i> in Kongo.	
	Gerda woont <i>al</i> jaren in Kongo.	
	Iemand van 65: Ik heb <i>nog heel veel</i> plannen.	Vermeldenswaard voor iemand van die leeftijd.
<i>zo, erg, te, wat</i>		
gradatie, mate waarin	Mijn vader heeft <i>te hard</i> gewerkt.	Oordeel: dat is niet goed.
	Mijn vader heeft <i>hard</i> gewerkt.	Waardering
	Ik doe het <i>wat</i> kalmer aan.	wat = een beetje
<i>dan toch, wel, vast, maar, eens, even, vast wel, best wel.</i>		
ja, nee, nou, nou ja, kijk. Opmerking: In Vlaanderen hoor je nauwelijks <i>nou</i> of <i>nou ja</i> . Politici beginnen hun antwoord daar vaak met <i>wel</i> . Dat komt voor ons bedachtzamer over en klinkt heel netjes.		
zgn. response markers	Vraag: "Vindt u ook dat de multiculturele samenleving mislukt is?" Antwoord:	

	'Ja, ...'	bevestigend
	'Nee, ...'	ontkennend
	'Nou, ...'	nuancerend
	'Nou ja, ...'	relativerend
	'Kijk, ...'	uitleggend
In interviews	<ul style="list-style-type: none"> - Interviewer (over het dan net gepresenteerde verkiezingsprogramma van de VVD): "De andere partijen hebben allemaal zeer kritisch gereageerd. Maar u vindt dat natuurlijk voorspelbare reacties?" Ben Verwaayen (VVD) "Nou ja" misschien zouden ze het verkiezingsprogramma eerst eens moeten lezen." - Interviewer (over de PvdA-plannen voor de fiscalisering van de AOW): "VVD en CDA zeggen: hou ermee op." Wouter Bos (lijsttrekker PvdA) "Nou ja" als CDA en VVD het met me oneens zijn, heb ik ook het idee dat ik goed zit." 	geeft de geïnterviewde bedenktijd
	<ul style="list-style-type: none"> - Interviewer: "Waarom is iedereen zo bang om 65-plussers met een hoog inkomen te laten meebetalen aan de AOW?" Mark Rutte (lijsttrekker VVD): "Nou ja, om te beginnen ..." (Begint vervolgens over het plan van de PvdA en waarom hij dat slecht vindt.) - Interviewer: "Rutte noemde u rancuneus. Wat vindt u daarvan?" Ayaan Hirsi Ali (ex-Tweede Kamerlid VVD) "Nou ja, ik denk dat u dat aan Mark moet vragen." 	
In alledaagse spreektaal in een betoog	<ul style="list-style-type: none"> - Er zijn geen regels. Nou ja, eentje. Ik mag niks aan mijn haar doen zonder schriftelijke toestemming. (Bridget Maasland in een interview) - Iedereen is weleens op zijn bek gegaan "Nou ja" bijna iedereen ... - De asteroïde Toutatis zoeft langs de aarde .. "Nou ja" nog altijd drie keer verder dan de maan, dus zo dichtbij is het nou ook weer niet. 	Volgend op een (te) stellige bewering om te relativeren of te nuanceren.
	Nou ja, wat kan mij dat schelen. Nou ja, ze bekijken het maar. Nou ja, het zal wel.	Nonchalante betekenis. Vaak om een gesprek af te ronden.
Met dubbele klemtoon	Noù jà! Noù jà zeg!	uitroep van verontwaardiging.
modaliteit: kunnen de zin een andere toon geven	Dat hoeft je niet te vragen. Hij doet het toch wel.	
	Geef dat boek 's hier. Geef dat boek maar hier.	Vriendelijke verzoek. Beleefd.
	Geef dat boek 'ns hier	Nadruk op hier: ongeduldig verzoek, maar niet onbeleefd.
	Geef dat boek hier.	Commando. Onbeleefd.

	Geef die boeken dan nu toch maar 's even hier.	
	Geef de boeken dan nu toch eindelijk maar 's hier.	
	Kom maar op, dan zal ik je 's wat laten zien.	
	Ik ben wel goed, maar niet gek.	tegenspreken, protest
	Laat maar, ik schenk wel thee in.	dienst bewijzen
	Het zal wel weer slecht weer zijn.	waarschijnlijk
	Ongelooflijk, er staat wel 300 km file.	
	Vroeger gingen we nog wel eens naar de bioscoop.	nu niet meer
	Je moet tafel dekken en wel onmiddellijk. Het eten is zo klaar.	
	Hoe gaat 't? Oh, 't gaat wel.	Niet zo heel goed dus.
	Dat heb je wel heel snel gedaan.	
	Nou zeg, je lijkt wel gek!	
	Het zal wel weer waar zijn.	Ongeloof.
N.B. eens betekent oorspronkelijk: (op) een keer.		
	Eens (= een keer) per dag een tablet. Ik doe dat eens maar nooit weer. Uit een liedje: "Eens ging de zee hier te keer maar die tijd komt nooit weer".	

